

(Ф 03.02 – 101)

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Національний авіаційний університет

Факультет економіки та бізнес-адміністрування

Кафедра економіки повітряного транспорту

ПРИТВЕРДЖУЮ

Проректор з навчальної

роботи А. Гудманян

06 2020 р.

Система менеджменту якості

РОБОЧА ПРОГРАМА
підготовки докторів філософії
навчальної дисципліни
«Управління економічною безпекою»

Галузь знань: 05 «Соціальні та поведінкові науки»
Спеціальність: 051 «Економіка»

Рік навчання – 2 Семестр – 4

Аудиторні заняття: лекції – 17, (практичні заняття) – 17 Залік – 4 семестр

Самостійна робота – 56
Усього (годин/кредитів ECTS) – 90/3,0

Індекс: РНФ-05-051/16– 2.2.А3

СМЯ НАУ РП 11.01.05-01-2020

Система менеджменту якості.
Робоча програма
навчальної дисципліни
«Управління економічною безпекою»

Шифр
документа

СМЯ НАУ
РП 11.01.05-01-2020

стор. 2 з 12

Система менеджменту якості.
Робоча програма
навчальної дисципліни
«Управління економічною безпекою»

Шифр
документа

СМЯ НАУ
РП 11.01.05-01-2020

стор. 2 з 12

Робочу програму дисципліни «Управління економічною безпекою» розроблено на основі освітньо-професійної програми та робочого навчального плану № РНФ-05-051/16 підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії для галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 051 «Економіка» денної, вечірньої та заочної форм навчання.

Робоча програма розроблена на основі «Методичних рекомендацій до розроблення та оформлення робочої програми навчальної дисципліни», затверджених розпорядженням № 106/роз від «13» березня 2017 р. та відповідних нормативних документів.

Робочу програму розробила:

Зав. кафедри економіки повітряного
транспорту, д.е.н., професор

О.В. Ареф'єва

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри економіки повітряного транспорту, протокол № 10 від «01» 06 2020 р.

Зав. кафедри

О.В. Ареф'єва

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні науково-методично-редакційної ради факультету економіки та бізнес-адміністрування, протокол № 4 від 19.06. 2020 р.

Голова НМРР

А.Т. Тофанчук

УЗГОДЖЕНО

Декаан ФФБА

С.В. Петровська
«18» 06 2020 р.

УЗГОДЖЕНО

Завідувач відділу докторантури та
аспірантури

І.В. Жудова
«25» 06 2020 р.

УЗГОДЖЕНО

Директор Інституту новітніх
технологій і лідерства

К.О. Бабікова
«16» 06 2020 р.

УЗГОДЖЕНО

Керівник проєктної групи

О.В. Ареф'єва
«25» 06 2020 р.

Рівень документа – 36

Плановий термін між ревізіями – 1 рік

Врахований примірник

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	4
1.1. Заплановані результати.....	4
1.2. Програма навчальної дисципліни.....	5
2. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	7
2.1. Структура навчальної дисципліни.....	7
3. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ З ДИСЦИПЛІНИ.....	8
3.1. Методи навчання	8
3.2. Рекомендована література	8
4. РЕЙТИНГОВА СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАБУТИХ ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ.....	9
4.1. Методи контролю та схема нарахування балів	9

Пояснювальна записка

1.1. Заплановані результати.

Місце: дана навчальна дисципліна є теоретичною та практичною основою сукупності знань та вмінь, що формують профіль фахівця в галузі соціальних та поведінкових наук.

Метою дисципліни є формування у здобувачів теоретичних знань, практичних умінь і навичок в сфері управління економічної безпеки, формування вміння вибору системи захисту економічної безпеки підприємству, застосовувати метод оцінки економічної небезпеки підприємства, володіти механізмами і методами впровадження охорони законних інтересів підприємств через конфіденційну інформацію і комерційну таємницю.

Завдання вивчення дисципліни:

систематизувати у аспірантів систему сучасних знань і уявлень в області теорії і практики управління економічною безпекою;

розвинути у здобувача навички самостійного придбання і використання в професійній діяльності знань при використанні принципів планування, організації та функціонування органів, які забезпечують економічну безпеку; рівні управління економічною безпекою в сучасних умовах, обґрунтуванні основних елементів та принципів управління економічною безпекою, застосування методів оцінки економічної ефективності управління економічною безпекою;

удосконалити у здобувачів навички дослідження закономірностей і ефективності управління економічною безпекою, його розвитку і функціонування в області передбачення і нівелювання інвестиційних, кадрових, фінансових, організаційних та інших загроз діяльності підприємства.

Програмні компетентності навчальної дисципліни:

Навчально-пізнавальна компетентність. Знання і розуміння логіки використання теоретичних основ управління економічною безпекою; особливостей підходів до управління економічною безпекою в сучасних постійно змінюваних умовах, міжнародний та вітчизняний досвід становлення захисту економічних відносин в їх історичній, економічній та правовій обумовленості.

Інформаційна компетентність. Орієнтація в прийнятті рішення щодо управління, організації, регулювання відносин між учасниками ринкового середовища на всіх рівнях управління держави на економіко-правовому підґрунті; обґрунтовувати вибір моделей економічної і конкурентної поведінки, культури захисту інтересів учасників підприємства та його майна.

Комунікативна компетентність. Розуміти механізми здійснення управління економічною безпекою і контролю в діяльності підприємств-конкурентів, розробляти дії щодо захисту процесу реалізації стратегії і плани роботи з конфіденційною інформацією, розвідки технологічних та інших конкурентних переваг з урахуванням динаміки змін конкурентного середовища.

Оціночна компетентність. Розуміння тенденцій і структури основних елементів і принципів управління економічною безпекою, системи контролю та

передбачення небезпек, механізмів здійснення захисту інтересів, а також основні процеси ринкового контролю (злиття та поглинання, рейдерство).

Контрольна компетентність. Представляти результати аналітичних досліджень та власних розробок щодо природи внутрішніх загроз та конфліктів, способи їхнього нівелювання, уникнення та урегулювання; умов та методів оцінки економічної ефективності управління економічною безпекою на підприємствах всіх форм власності і організації.

Міждисциплінарні зв'язки. Навчальна дисципліна «Управління економічною безпекою» посідає важливе місце серед дисциплін, що викладаються здобувачам у вищих навчальних закладах. Вона тісно пов'язана із вивченням таких курсів ОКР «Магістр», як «Стратегічне управління підприємством», «Економічне управління підприємством», «Методологія економічних досліджень», «Комерціалізація інтелектуального бізнесу» та ін.

1.2. Програма навчальної дисципліни.

Навчальний матеріал дисципліни структурований за модульним принципом і складається з одного навчального модуля, що є логічно завершеною, відносно самостійною, цілісною частиною навчального плану, засвоєння якого передбачає проведення модульної контрольної роботи та аналіз результатів її виконання.

Модуль №1 «Сучасні проблеми і концепції управління економічною безпекою»

Тема 1. Теоретичні основи економічної безпеки держави.

Поняття та сутність економічної безпеки; Об'єкти, суб'єкти та принципи економічної безпеки; Фактори, що впливають на економічну безпеку.

Національні інтереси; Класифікація загроз національної економічної безпеки; Існуючі загрози національній безпеці. Стратегічні цілі економічної безпеки; Основні напрямки державної політики національної безпеки; теорії та концепції управління економічною безпекою. Сутність фінансової безпеки держави; Складові фінансової безпеки держави. Механізм забезпечення фінансової безпеки держави.

Тема 2. Проблеми управління ресурсними складовими економічної безпеки держави.

Поняття, структура та сутність фінансової безпеки держави. Механізм і засади фінансової безпеки держави. Бюджетна та валютна безпеки як складові фінансової безпеки України. Аналіз стану боргової безпеки України. Грошово-кредитна політика як складова фінансової безпеки держави. Грошово-кредитна політика як складова фінансової безпеки держави.

Поняття, специфіка вимог і основні фактори продовольчої безпеки держави. Сучасний стан продовольчої безпеки України, і напрями забезпечення продовольчої безпеки України.

Сутність енергетичної безпеки держави та чинники, що на неї впливають. Перспективи розвитку енергетики в контексті забезпечення енергетичної безпеки. Сучасна енергетична політика України та її вплив на енергетичну безпеку держави.

Тема 3. Теоретичні основи економічної безпеки підприємства

Сутність поняття «економічна безпека підприємства» та його місця в загальній системі економічної безпеки суспільства. Складові економічної безпеки підприємства. Концептуальні заходи економічної безпеки. Загрози економічній безпеці підприємства та фактори їх негативного впливу. Світовий досвід забезпечення економічної безпеки підприємства.

Тема 4. Методичне забезпечення ідентифікації ключових загроз оцінювання стану економічної безпеки підприємства

Складові економічної безпеки України та методика їх оцінювання. Методичний підхід до оцінювання економічної безпеки регіону та галузі. Комплекс методичних підходів до оцінювання економічної безпеки підприємства. Технологія моделювання стану економічної безпеки підприємства.

Фінансово-економічні результати діяльності підприємства в оцінюванні економічної безпеки. Визначення та ідентифікація ключових загроз економічній безпеці підприємства в Україні. Моделювання загроз економічній безпеці вітчизняних підприємств.

Аналіз методик оцінювання рівня економічної безпеки авіаційного підприємства. Методичні основи оцінювання рівня економічної безпеки авіаційного підприємства.

Тема 5. Головні проблеми формування системи управління економічною безпекою підприємства

Організація системи економічної безпеки підприємства. Концепція системи економічної безпеки. Комплексна система економічної безпеки. Інформаційно-аналітичне забезпечення системи управління економічною безпекою підприємства. Стратегічне та інноваційне забезпечення системи управління економічною безпекою підприємства.

Злочини в кредитно-фінансовій та податковій сферах. Злочини, пов'язані з безпосередньою діяльністю на ринку, зокрема, щодо монополістичних дій та обмеження конкуренції. Злочини, пов'язані з незаконним одержанням і розголошенням відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю

Тема 6. Організаційна структура управління економічною безпекою

Сутність діяльності, завдання та функції штатних підрозділів економічної безпеки авіаційного підприємства. Основні завдання служби безпеки підприємства. Напрями діяльності, структура служби економічної безпеки підприємства.

Структура та особливості управління діяльністю служби безпеки підприємства. Особливості підбору персоналу для роботи у службі безпеки. Складові служби безпеки підприємства: сектор охорони, режиму, технічного захисту, оперативної роботи. Завдання служби безпеки щодо гарантування режиму та охорони. Перевірка роботи служби безпеки. Особливості використання послуг зовнішніх охоронних організацій як альтернатива створення служби безпеки підприємства.

Тема 7. Розвідувальна діяльність та конкурентна розвідка у забезпеченні економічної безпеки підприємства

Охорона законних інтересів підприємств: конфіденційна інформація і комерційна таємниця. Поняття промислова розвідка, поняття промисловий шпіонаж: проведення, організація, механізм здійснення та ознаки.

Методи вивчення контрагентів. Аналіз умов укладання договорів та контрактів. Правила роботи з конфіденційною інформацією.

Розвідувальна діяльність як засіб конкурентної боротьби у світовому економічному просторі. Сучасне трактування та напрямки розвитку конкурентної розвідки. Методичні аспекти здійснення конкурентної розвідки. Конкурентна розвідка та контррозвідка як складові системи економічної безпеки підприємства.

2. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Структура навчальної дисципліни

№ пор.	Назва теми (тематичного розділу)	Обсяг навчальних занять (год.)			
		Усього	Лекції	Практ. занят.	СРС
Модуль №1 «Сучасні проблеми і концепції управління економічною безпекою»					
1.1	Теоретичні основи економічної безпеки держави	9	2	-	7
1.2	Проблеми управління ресурсними складовими економічної безпеки держави.	15	4	4	7
1.3	Теоретичні основи економічної безпеки підприємства	11	2	2	7
1.4	Методичне забезпечення ідентифікації ключових загроз оцінювання стану економічної безпеки підприємства	15	4	4	7
1.5	Головні проблеми формування системи управління економічною безпекою підприємства	11	2	2	7
1.6	Організаційна структура управління економічною безпекою	11	1	1	9
1.7	Розвідувальна діяльність та конкурентна розвідка у забезпеченні економічної безпеки підприємства	11	2	2	7
1.8	Модульна контрольна робота №1	7		2	5
Усього за модулем №1		90	17	17	56
Усього за навчальною дисципліною		90	17	17	56

3. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ З ДИСЦИПЛІНИ

3.1. Методи навчання

Метод навчання з дисципліни «Управління економічною безпекою» — взаємопов'язана діяльність викладача та здобувача спрямована на засвоєння ними системи знань, набуття умінь і навичок.

В процесі викладання дисципліни, під час проведення практичних занять використовуються наступні методи: словесні (бесіда, пояснення, доповідь), наочні (презентація, ілюстрування), практичні (тестові завдання, кейси, виконання розрахунково-графічних завдань), методи контролю.

3.2. Рекомендована література

Базова література

3.2.1. Економічна безпека та конкурентна розвідка: конспект лекцій: пер. з рос. / В.І. Захарченко, М.М. Меркулов, Л.В. Ширяєва та ін.; за ред. В.І. Захарченка. – О.: Бахва, 2018. – 520 с.

3.2.2. Економічна та майнова безпека бізнесу: навчальний посібник / Б.М. Андрушків, Л.Я. Малюта. – Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2016. – 180 с.

3.2.3. Крегул Ю.І. Комерційна розвідка та внутрішня безпека на підприємстві: навч. посібник / Ю.І. Крегул, М.І. Зубок, Р.О. Банк. – Київ: КНТЕУ, 2014. – 176 с.

3.2.4. Небава М.І. Економічна безпека підприємства: навч. посібник / М.І. Небава, Ю.В. Міронова. – Вінниця: ВНТУ, 2017. – 73 с.

3.2.5. Ортинський В.Л. Економічна безпека підприємств, організацій та установ: навч. посібник / В.Л. Ортинський, І.С. Керницький, З.Б. Живко та ін. - Київ: Правова єдність, 2009. – 544 с.

3.2.6. Отенко І.П. Економічна безпека підприємства: навч. посібник / І.П. Отенко, Г.А. Іващенко, Д.К. Воронков. – Харків: ХНЕУ, 2012. – 252 с.

Допоміжна література

3.2.7. Ареф'єва О.В. Планування економічної безпеки підприємств: монографія / О.В. Ареф'єва, Т.Б. Кузенко. – К.: Видавництво Європейського університету, 2005. – 172 с.

3.2.8. Антикризисні технології в управлінні економічною безпекою підприємства: монографія / М.М. Караїм, В.В. Мартинів, А.М. Штангрет та ін.; за заг. ред. А.М. Штангрета. Львів: Укр. акад. друкарства, 2016. - 250 с.

3.2.9. Донець Л.І. Економічна безпека підприємства: навч. посібник / Л.І. Донець, Н.В. Ващенко. – Київ: Центр учбової літератури, 2008. – 240 с.

3.2.10. Економічна безпека: навч. посібник / за ред. З.С. Варналія. – К.: Видавництво «Знання», 2009. - 647 с.

3.2.11. Іванюта Т.М. Економічна безпека підприємства: навч. посібник / Т.М. Іванюта, А.О. Заїчковський. – Київ: Центр учбової літератури, 2009. – 255 с.

3.3. Інформаційні ресурси в інтернеті

3.2.12. <http://dsp.ua/bezpeka-biznesu/>

- 3.2.13. https://uk.wikipedia.org/wiki/Транснаціональна_корпорація
3.2.14. <http://www.kmu.gov.ua>
3.2.15. <http://www.rada.gov.ua>
3.2.16. <http://www.minfin.gov.ua>
3.2.17. <http://www.ukrstat.gov.ua>
3.2.18. <http://www.ssmc.gov.ua>
3.2.19. <http://www.bank.gov.ua>
3.2.20. <http://www.worldbank.org.ru>

4. РЕЙТИНГОВА СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАБУТИХ ЗНАТЬ ТА ВМІНЬ

4.1. Методи контролю та схема нарахування балів

Таблиця 4.1

1 семестр		
Модуль №1		Мах кількість балів
Вид навчальної роботи	Мах кількість балів	
Відповіді на практичних заняттях	20 (сумарна)	
Розв'язання завдань та проблемних ситуацій	20 (сумарна)	
Виконання тестових завдань	8 (сумарна)	
Виконання розрахункових завдань	20	
<i>Для допуску до виконання модульної контрольної роботи №1 здобувач має набрати не менше 41 бала</i>		
Виконання модульної контрольної роботи №1	20	
Усього за модулем №1		88
Семестровий екзамен		12
Всього за семестр		100

4.2. Виконані види навчальної роботи зараховуються здобувачу, якщо він отримав за них позитивну рейтингову оцінку (табл. 4.2, 4.3).

Таблиця 4.2

Відповідність рейтингових оцінок за окремі види навчальної роботи
в балах оцінкам за національною шкалою

Рейтингова оцінка в балах					Оцінка за національною шкалою
Відповіді на практичних заняттях	Розв'язання завдань та проблемних ситуацій	Виконання тестових завдань	Виконання розрахункови х завдань	Виконання модульної контрольної роботи	
18-20	18-20	8	18-20	18-20	Відмінно
15-17	15-17	6-7	15-17	15-17	Добре
12-14	12-14	5	12-14	12-14	Задовільно
менше 12	менше 12	менше 5	менше 12	менше 12	Незадовільно

	Система менеджменту якості. Робоча програма навчальної дисципліни «Управління економічною безпекою»	Шифр документа	СМЯ НАУ РП 11.01.05-01-2020
		стор. 10 з 12	

4.3. Сума рейтингових оцінок, отриманих здобувачем за окремі види виконаної навчальної роботи, становить поточну модульну рейтингову оцінку, яка заноситься до відомості модульного контролю.

4.4. Сума поточної та контрольної модульних рейтингових оцінок становить підсумкову модульну рейтингову оцінку (табл.4.4), яка в балах та за національною шкалою заноситься до відомості модульного контролю.

Таблиця 4.3

Відповідність підсумкових модульних рейтингових оцінок в балах оцінкам за національною шкалою

Модуль №1	Оцінка за національною шкалою
79-88	Відмінно
66-78	Добре
53-65	Задовільно
менше 53	Незадовільно

4.5. Підсумкова модульна рейтингова оцінка для даної дисципліни дорівнює підсумковій семестровій модульній рейтинговій оцінці, яка перераховується в оцінку за національною шкалою (табл. 4.5).

Таблиця 4.4

Відповідність підсумкової семестрової модульної рейтингової оцінки в балах оцінкам за національною шкалою

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою
79-88	Відмінно
66-78	Добре
53-65	Задовільно
менше 53	Незадовільно

Таблиця 4.5

Відповідність екзаменаційної рейтингової оцінки в балах оцінці за національною шкалою

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою
11-12	Відмінно
9-10	Добре
7-8	Задовільно
менше 7	Незадовільно

4.6. Сума підсумкової семестрової модульної та екзаменаційної рейтингових оцінок у балах становить підсумкову семестрову рейтингову оцінку, яка перераховується в оцінки за національною шкалою та шкалою ECTS (табл. 4.6).

4.7. Підсумкова семестрова рейтингова оцінка в балах, за національною шкалою та шкалою ECTS заноситься до заліково-екзаменаційної відомості, навчальної картки та залікової книжки.

4.8. Підсумкова семестрова рейтингова оцінка заноситься до залікової книжки та навчальної картки, наприклад, так: **92/Відм./А, 87/Добре/В, 79/Добре/С, 68/Задов./D, 65/Задов./E** тощо.

Таблиця 4.6

Відповідність підсумкової семестрової рейтингової оцінки в балах оцінці за національною шкалою та шкалою ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення

90-100	Відмінно	A	Відмінно (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)
82-89	Добре	B	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)
75-81		C	Добре (в загальному вірне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)
67-74	Задовільно	D	Задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)
60-66		E	Достатньо (виконання задовольняє мінімальним критеріям)
35-59	Незадовільно	FX	Незадовільно (з можливістю повторного складання)
1-34		F	Незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)

4.9. Підсумкова рейтингова оцінка з дисципліни дорівнює підсумковій семестровій рейтинговій оцінці.

(Ф 03.02 – 01)

АРКУШ ПОШИРЕННЯ ДОКУМЕНТА

№ прим.	Куди передано (підрозділ)	Дата видачі	П.І.Б. отримувача	Підпис отримувача	Примітки

(Ф 03.02 – 02)

АРКУШ ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ДОКУМЕНТОМ

№ пор.	Прізвище ім'я по-батькові	Підпис ознайомленої особи	Дата ознайомлення	Примітки

(Ф 03.02 – 04)

АРКУШ РЕЄСТРАЦІЇ РЕВІЗІЇ

№ пор.	Прізвище ім'я по-батькові	Дата ревізії	Підпис	Висновок щодо адекватності

(Ф 03.02 – 03)

АРКУШ ОБЛІКУ ЗМІН

№ зміни	№ листа (сторінки)				Підпис особи, яка внесла зміну	Дата внесення зміни	Дата введення зміни
	Зміненого	Заміненого	Нового	Анульованого			

(Ф 03.02 – 32)

УЗГОДЖЕННЯ ЗМІН

	Підпис	Ініціали, прізвище	Посада	Дата
Розробник				
Узгоджено				
Узгоджено				
Узгоджено				